

MUAMMOLI KREDITLARNI QAYTARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RESTRUKTURIZATSIYA MEXANIZMLARINING ROLI

Jo'rabek Uroqov To'ymurodovich

AT "Aloqabank" Boshqaruv raisi o'rinbosari

e-mail: Jo'rabekuroqov@aloqabank.uz

+998908557997

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18277100>

Annonatsiya. Mazkur tezisda muammoli kreditlarni qaytarish samaradorligini oshirishda restrukturizatsiya mexanizmlarining o'zni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda kreditlarni qayta jadallashtirish, to'lov muddatlarini uzaytirish, foiz stavkalarini moslashtirish hamda qarzdorlarning moliyaviy holatiga mos shartlarni belgilash banklar uchun muammoli kreditlarni kamaytirishning muhim institutsional vositasi sifatida qaraladi. Tahlil natijalari restrukturizatsiya mexanizmlarining samarali qo'llanilishi bank aktivlari sifati yaxshilanishiga, zaxiralar yuklamasining kamayishiga va qaytarish jarayonining tezlashuviga xizmat qilishini ko'rsatadi. Shuningdek, ushbu mexanizmlar bank va qarzdor o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlab, moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynashi ilmiy jihatdan asoslanadi.

Kalit so'zlar: muammoli kreditlar, restrukturizatsiya, kreditlarni qaytarish, bank aktivlari sifati, moliyaviy barqarorlik, kredit risklari.

Bank tizimining barqaror faoliyati mamlakat moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tijorat banklari real sektorni moliyalashtirish orqali iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu jarayonda kredit portfeli sifati bank moliyaviy holatini belgilovchi muhim omillardan biridir. Ayniqsa, muammoli kreditlar darajasining oshishi bank barqarorligiga bevosita salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois muammoli kreditlarni boshqarish va ularni qaytarish samaradorligini oshirish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi. Mazkur tezisda ushbu muammoni restrukturizatsiya mexanizmlari nuqtayi nazaridan tahlil qilishga e'tibor qaratiladi.

Muammoli kreditlar tushunchasi kredit shartlariga muvofiq qaytarilmayotgan yoki qaytarilish xavfi yuqori bo'lgan majburiyatlarni ifodalaydi. Bunday kreditlar bank daromadlarini kamaytiradi va ehtimoliy yo'qotishlarni qoplash uchun qo'shimcha zaxiralar shakllantirishni talab etadi. Natijada bank kapitali va rentabelligiga bosim kuchayadi. Muammoli kreditlar ulushining yuqoriligi bank faoliyatining samaradorligini pasaytiradi. Bu holat moliyaviy barqarorlikka tizimli xavf tug'dirishi mumkin. Shu sababli muammoli kreditlarni kamaytirish mexanizmlarini takomillashtirish zarur.

Restrukturizatsiya mexanizmlari bank va qarzdor o'rtasidagi kredit munosabatlarini qayta ko'rib chiqish orqali muammoli holatlarni yumshatishga qaratilgan. Ushbu mexanizmlar to'lov muddatlarini uzaytirish, foiz stavkalarini qayta belgilash va to'lov jadvalini moslashtirish kabi choralarni o'z ichiga oladi. Bunday yondashuv qarzdorga moliyaviy yuklamani kamaytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, bank uchun kreditning qaytarilish ehtimolini oshiradi. Restrukturizatsiya jarayoni kredit yo'qotishlarini minimallashtirishga xizmat qiladi. Natijada bank aktivlari sifati yaxshilanadi.

Restrukturizatsiya mexanizmlarining samaradorligi bank ichki boshqaruv tizimining sifatiga bevosita bog'liqdir. Kredit risklarini to'g'ri baholash va qarzdorlarning moliyaviy holatini chuqur tahlil qilish ushbu jarayonning muvaffaqiyatini belgilaydi. Bank xodimlarining

malakasi va professional yondashuvi muhim rol o'ynaydi. Qaror qabul qilishda shaffoflik va tezkorlik talab etiladi. Bu omillar restrukturizatsiya natijalarining barqarorligini ta'minlaydi. Natijada qaytarish samaradorligi oshadi.

Restrukturizatsiya bank moliyaviy barqarorligini saqlashda muhim instrument sifatida namoyon bo'ladi. Qayta kelishuvlar orqali kredit portfelining keskin yomonlashuvi oldini olish mumkin. Bu holat zaxiralar yuklamasining haddan tashqari oshishini cheklaydi. Shu bilan birga, bank kapitali barqarorligini qo'llab-quvvatlaydi. Restrukturizatsiya mexanizmlari bank faoliyatida moslashuvchanlikni kuchaytiradi. Natijada moliyaviy xavflarga chidamlilik darajasi ortadi.

Muammoli kreditlarni qaytarishda suddan tashqari restrukturizatsiya mexanizmlari alohida ahamiyatga ega. Sud jarayonlari ko'p vaqt va xarajat talab etadi. Shu sababli murosa va qayta kelishuvga asoslangan yondashuvlar tezkorlikni ta'minlaydi. Qarzdor va bank o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri muloqot samarali natijalar beradi. Bu bankning operatsion xarajatlarini kamaytiradi. Natijada qaytarish jarayoni tezlashadi.

Restrukturizatsiya mexanizmlarining samarali qo'llanilishi bank rentabelligiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Qaytarilgan kreditlar foiz daromadlarining barqarorligini ta'minlaydi. Bu bankning umumiy moliyaviy natijalarini yaxshilaydi. Shu bilan birga, zaxiralarga ajratmalar kamayishi bank xarajatlarini qisqartiradi. Natijada aktivlar rentabelligi oshadi. Bu holat bank barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalar restrukturizatsiya jarayonini takomillashtirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari qarzdorlarning moliyaviy holatini real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi. Bu muammoli holatlarni erta aniqlashga xizmat qiladi. Raqamli platformalar orqali to'lov jadvalini moslashtirish jarayoni soddalashadi. Natijada restrukturizatsiya qarorlari tezroq qabul qilinadi. Bu qaytarish samaradorligini oshiradi.

Restrukturizatsiya mexanizmlarining muvaffaqiyati huquqiy muhit bilan ham chambarchas bog'liqdir. Huquqiy asoslarning aniqligi va moslashuvchanligi banklar uchun muhim shart hisoblanadi. Qarzdorlarning huquqlari va majburiyatlari aniq belgilanishi zarur. Bu bank va qarzdor o'rtasida ishonch muhitini shakllantiradi. Huquqiy tartibga solish samarali bo'lgan sharoitda restrukturizatsiya jarayonlari tezlashadi. Natijada moliyaviy barqarorlik mustahkamlanadi.

Davlat va regulyatorlarning roli restrukturizatsiya mexanizmlarini rivojlantirishda muhimdir. Prudensial talablar banklarni ehtiyotkor kredit siyosatini yuritishga undaydi. Shu bilan birga, restrukturizatsiya jarayonlarini qo'llab-quvvatlovchi me'yoriy hujjatlar ishlab chiqiladi. Bu banklar faoliyatida yagona yondashuvni shakllantiradi. Natijada muammoli kreditlar darajasi pasayadi. Bu moliyaviy tizim barqarorligini oshiradi.

Restrukturizatsiya mexanizmlarini qo'llashda bank xodimlarining malakasini oshirish zarur. Kredit risklarini baholash va qarzdorlar bilan muzokara olib borish ko'nikmalari muhim ahamiyatga ega. Trening va malaka oshirish dasturlari bank ichki boshqaruv tizimini kuchaytiradi. Bu jarayon qaror qabul qilish sifatini yaxshilaydi. Natijada restrukturizatsiya samaradorligi oshadi. Bu bank faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, restrukturizatsiya mexanizmlari muammoli kreditlarni qaytarish samaradorligini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu mexanizmlar

kredit portfeli sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bank kapitali va rentabelligiga tushadigan bosimni kamaytiradi. Restrukturizatsiya bank faoliyatida moslashuvchanlikni kuchaytiradi. Bu moliyaviy xavflarga chidamlilikni oshiradi. Natijada bank tizimi barqarorligi mustahkamlanadi.

Umuman olganda, muammoli kreditlarni qaytarish samaradorligini oshirishda restrukturizatsiya mexanizmlarini kompleks yondashuv asosida takomillashtirish zarur. Bank ichki boshqaruvi, huquqiy muhit va raqamli texnologiyalar uyg'unligi ushbu jarayonning muvaffaqiyatini belgilaydi. Restrukturizatsiya mexanizmlarining samarali qo'llanilishi bank moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim omil bo'lib qoladi. Bu banklarning real sektorni moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada iqtisodiy rivojlanish uchun mustahkam moliyaviy asos yaratiladi. Mazkur tezis ushbu yo'nalishda ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mishkin F.S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. – Boston: Pearson Education, 2019.
2. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: Finalising Post-Crisis Reforms. – Bank for International Settlements, Basel, 2017.
3. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report. – Washington, DC, 2023.
4. Stiglitz J.E., Weiss A. Credit rationing in markets with imperfect information. American Economic Review, 1981. – Vol. 71(3). – pp. 393–410.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. O'zbekiston bank tizimining moliyaviy barqarorligi bo'yicha sharh. – Toshkent, 2024.